

Организација за европску безбједност и сарадњу

Канцеларија представника за слободу медија

ПРВА КОНФЕРЕНЦИЈА ОЕБС-а О МЕДИЈИМА ЈУГОИСТОЧНЕ ЕВРОПЕ

ДЕКЛАРАЦИЈА

„На путу до слободе медија“

Прва конференција ОЕБС-а о медијима Југоисточне Европе, коју организује Канцеларија представника за слободу медија при ОЕБС-у, у сарадњи са Мисијом ОЕБС-а у Босни и Херцеговини, те уз подршку Канцеларије ОЕБС-а у Албанији, Мисије ОЕБС-а на Косову, Мисије ОЕБС-а у Црној Гори, Мисије ОЕБС-а у Србији и Мисије ОЕБС-а у Скопљу, одржана је 13. и 14. октобра 2011. године, у Сарајеву, у Босни и Херцеговини.

Око 100 међународних и локалних стручњака и представника медија Југоисточне Европе присуствовало је конференцији и разговарало о најактуелнијим дешавањима у сфери слободе медија, те изазовима који се намећу у региону.

У средишту интересовања учесника конференције била је независност медија, која подразумева и теме, као што су: стање система јавног емитовања, законски изазови који ограничавају слободу медија, насиље над новинарима и застрашивање новинара, те услови запошљавања новинара.

Учесници конференције

Наглашавајући слободу изражавања, као темељно људско право и централни стуб доброг управљања и владавине права;

Поновно потврђујући темељни значај слободе изражавања и слободе медија, укључујући ту и принципе независности, плурализма и различитости; како сваке појединачно тако и са становишта улоге коју имају као суштинска средства за одбрану свих осталих права, као кључни елеменат демократије и средство за промовисање развојних циљева;

Истичући чињеницу да су само они медији, који су истински, независни политички, уређивачки и економски, способни да остварују своју кључну улогу у демократском друштву, и то: да служе као средство надзора над радом влада и предузећа, те информишу кориснике својих услуга о свим важним аспектима живота на непристрасан начин, представљајући различита виђења, те омогућавајући на тај начин грађанима друштава у којима дјелују да доносе одлуке засноване на информацијама, при избору и евалуацији рада својих влада;

Свјесни чињенице да у демократском друштву не треба да постоје медији којима управља држава;

Уважавајући знатан напредак остварен у региону Југоисточне Европе, од њене транзиције ка демократији почетком деведесетих година прошлог вијека, и реформе застарјелих и репресивних прописа и политика којима се регулише рад медија;

Увиђајући да је примјена либералних прописа о раду медија и даље отежана, те да је потребан наставак реформе прописа којима се регулише рад медија у областима кривичног и парничног процесуирања клевете, система јавног емитовања, лиценцирања емитера, приступа информацијама, транспарентности власничке структуре медија и заштите права новинара у области рада и запошљавања;

Изражавајући забринутост због знатног броја насилних напада на новинаре и имовину медијских кућа, као и због још већег броја случајева застрашивања новинара и чланова њихових породица;

Подржавајући осуде власти због таквих напада на новинаре и све успјешнији исход истражних поступака у случајевима насиља над новинарима и извођења починилаца тих дјела пред лице правде;

Уважавајући чињеницу да би владе ипак требало додатно да побољшавају мјере које представљају одговор на насилне нападе на новинаре и застрашивање новинара и осталих службеника медијских кућа, те да допринесу стварању повољног окружења за рад медија, у којем би новинари и уредници уживали поштовање и уважавање, као назамјењиви јавни радници;

Препознајући потребу за развијањем и одржавањем на добровољној основи створених механизма саморегулације рада медија, независних од органа власти, заснованих на највишим стандардима професионалног понашања, како би се побољшао квалитет новинарства и понудила адекватна и пропорционална реакција на грешке и кршење етичких принципа од стране новинара;

Свјесни изазова који проистичу из лоших услова запошљавања са којима се суочава знатан дио новинара који раде у државама Југоисточне Европе, укључујући ту и постојање неформалних уговора о раду, који не пружају економску безбједност и којима се не остварују доприноси за социјално осигурање;

Усвајају следећу Декларацију:

1. Независност медија

- Постоји хитна потреба за даљњим јачањем независности медија и њихових аутономних регулаторних тијела;
- Органи власти на свим нивоима треба да јавно и одлучно истакну и омогуће независност јавних емитера како у уређивачком тако и у финансијском смислу, јер су они од кључне важности за осигурање функционалне демократије и стварање упоришта за слободу медија;
- Држава не треба да буде власник медија. Законски оквири неких држава и даље не садрже одредбе, којима би се спријечило да јавне институције и/или званичници буду власници медијских кућа. Истовремено, тамо гдје су такви закони на снази, њих је још увијек могуће заобићи, прикривајући тиме потенцијални сукоб интереса;

- Грађанско друштво, медији и званичници органа власти треба да промовишу и проводе заједничке стандарде и принципе независности медија;

2. Реформа закона о медијима

- Усвајању закона о медијима морају да претходе широке и свеобухватне јавне и законодавне расправе;
- Сваки закон о медијима мора да буде у складу с обавезама држава чланица ОЕБС-а у сфери слободе медија и међународним стандардима, попут докумената Савјета Европе и судске праксе Европског суда за људска права;
- Владе морају настојати да пруже подршку и заштиту у раду независних регулаторних тијела;
- Парламенти треба да успоставе посматрачке механизме, да би омогућили одговарајућу, једнообразну и потпуну примјену закона о медијима, без обзира на политичке и економске интересе.

3. Јачање рада јавних емитера

- Постојеће прописе о јавном емитовању треба примијенити у потпуности, како би се створиле гаранције уређивачке и финансијске независности јавних емитера;
- Финансијска независност јавних емитера треба да буде загарантована законом;
- Институције власти треба да развију и проведу одговарајуће механизме финансирања, који ће омогућити одржив рад јавних емитера и омогућити им ефикасно средњорочно и дугорочно планирање;
- Јавни емитери треба да настоје да развију програмске садржаје високог квалитета, намијењене свим сегментима друштва у којем дјелују, укључујући ту и припаднике националних мањина, примјењујући принципе равноправне заступљености и непристрасности.

4. Сузбијање насиља над новинарима и застрашивања новинара

- Сви случајеви пријетњи и насиља над новинарима морају да буду темељито истражени, на благовремен и ефикасан начин. Починиоци и идејни креатори тих кривичних дјела морају да буду изведени пред лице правде, а судски поступци против њих треба да буду отворени за јавност и медије.

5. Реформа закона о клевети

- Клевета треба престати да буде кривично дјело, а судским поступцима за клевету треба да се баве искључиво грађански судови;
- Додјела одштете у парничном поступку треба да буде пропорционална учињеној штети и никада не треба за резултат да има банкрот медијске куће, да би се, у критичком новинарству, елиминисала појава спутавања у раду и изражавању због страха од казне. Овај циљ могуће је постићи утврђивањем горње границе износа новчане накнаде, коју је могуће додијелити пресудом у парничном поступку;
- Законом би такође требало тражити од јавних званичника да покажу виши степен толеранције према медијској критици, чак и онда када прилози о раду органа власти садрже нетачне чињенице.

6. Промоција добровољне и независне саморегулације и етичко новинарство

- Механизми саморегулације рада медија, укључујући ту и кодексе етичког понашања, које су сачинили и усвојили сами новинари, без уплитања власти, на виши ниво подижу квалитет новинарства, уз истовремено очување слободе медија;
- Професионални новинари би требало да теже тачности и објективности, те поштовању кодекса етичког понашања, будући да транспарентни саморегулациони механизми нуде довољно прилика за исправљање штете лицима чији је углед нарушен, те доприносе јачању професионалности и кредибилитета медија.

7. Омогућавање транспарентности власничке структуре медија

- Ограничења монопола, те транспарентна власничка структура медијских кућа, претпоставке су за медијски плурализам;
- Заобилажење одредаба закона о власничкој структури медија и конкуренцији, кроз навођење ланаца компанија, које се, наизглед, чине независне једна од друге, док их у стварности посједује један човјек, мора да се заустави;
- Треба примјењивати законе о сукобу интереса и законе о слободи информација, јер они помажу у постизању боље транспарентности власничке структуре;
- Парламенти би, у складу са својом обавезом да раде на очувању медијског плурализма, требало да усвоје законе који ограничавају могућности истовременог власништва над електронским и штампаним медијима;
- Власти би требало да препознају и спријече утицај, који рекламне агенције могу да имају на медије. Приходе од рекламирања не треба користити као средство економске цензуре корпорација и влада над медијима;
- Владе и политичке странке треба да обезбиједе транспарентност у расподјели средстава за оглашавање, које се финансира из јавних извора.

8. Потреба за јачањем новинарских синдиката и за побољшањем услова рада и запошљавања новинара

- Потребно је поштрити одредбе закона којима се гарантује поштовање основних права новинара у области рада и запошљавања. Новинари треба да имају могућност примјене дјелотворних законских средстава за заштиту својих права у области рада и запошљавања;
- Потребно је више сарадње међу новинарским организацијама, саморегулационим тијелима и невладиним организацијама у погледу размјене и промовисања најбољих примјера из праксе;
- Новинари треба да заснивају свој рад на професионалним стандардима и да се снажније ангажују на стварању истинске професионалне солидарности, подносећи притисак послодаваца и медијских корпорација који фаворизују пристрасно и политизирано извјештавање.

Сарајево, 14. октобар 2011. године